

Judikát NS 21 Cdo 4907/2016

Soud:	Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí:	01/11/2018
Spisová značka:	21 Cdo 4907/2016
ECLI:	ECLI:CZ:NS:2018:21.CDO.4907.2016.1
Typ rozhodnutí:	ROZSUDEK
Heslo:	Povinnosti zaměstnanců Náhrada škody zaměstnancem Ručení
Dotčené předpisy:	§ 172 předpisu č. 65/1965Sb. ve znění do 30.09.1999 § 154 odst. 1 o. s. ř.
Kategorie rozhodnutí:	C

21 Cdo 4907/2016-799

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Mojmíra Putny a soudců JUDr. Jiřího Doležálky a JUDr. Lubomíra Ptáčka, Ph.D., v právní věci žalobce Státního fondu životního prostředí České republiky se sídlem v Praze 11, Chodově, Kaplanova č. 1931/1, IČO 00020729, zastoupeného Mgr. Vojtěchem Novotným, advokátem se sídlem v Praze 1, Karlovo nám. č. 671/24, proti žalovanému J. B., zastoupenému Mgr. Martinem Elgerem, advokátem se sídlem v Praze 1, Vodičkova č. 699/30, o 33,500.000,- Kč s úroky z prodlení, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 42 C 31/2000, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 28. ledna 2016, č. j. 17 Co 188/2015-754, takto:

I. Dovolání žalobce do výroku I. rozsudku odvolacího soudu, jímž byl rozsudek soudu prvního stupně „ve vyhovujícím výroku o věci samé I.“ ohledně částky 2,326.790 Kč s příslušenstvím změněn tak, že se žaloba zamítá, se co do zamítnutí částky 1,149.597,70 Kč s příslušenstvím odmítá.
II. Jinak se rozsudek odvolacího soudu ve výroku I., jímž byl rozsudek soudu prvního stupně „ve vyhovujícím výroku o věci samé I.“ ohledně částky 2,326.790 Kč s příslušenstvím změněn tak, že se žaloba zamítá, co do zamítnutí částky 1,177.190,98 Kč s příslušenstvím, ve výroku II., jímž byl rozsudek soudu prvního stupně „v zamítavém výroku o věci samé II.“ potvrzen s tím, že „byla zamítnuta žaloba ohledně částky 8,839.877,99 Kč s příslušenstvím“ (s výjimkou části tohoto výroku o zamítnutí žaloby co do „příslušenství pohledávky z částky 22,333.333,30 Kč ve výši 5% za dobu od 1. 2. 2000 do 21. 7. 2000“), a ve výroku III. „o soudním poplatku IV. a nákladech řízení III.“ zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce se domáhal, aby mu žalovaný zaplatil 33,500.000,- Kč s 5% úroky z prodlení od 1. 2. 2000 do zaplacení. Žalobu odůvodnil zejména tím, že žalovaný jako ředitel žalobce v rozporu se „Směrnici ministra životního prostředí ČR o poskytování finančních prostředků ze Státního fondu životního prostředí ČR“ účinné od 6. 3. 1992 a „rozhodnutím ministra životního prostředí č. 012996227“ ze dne 27. 3. 1996 vystavil dne 7. 6. 1996 prohlášení o ručitelském závazku na částku 33,500.000,- Kč pro Českou spořitelnu a. s., která na tomto základě poskytla společnosti Catrin-market, spol. s r. o., úvěr v celkové výši 35,000.000,- Kč. Postup, který žalovaný zvolil při vyřizování žádosti společnosti Catrin-market, spol. s r. o., o poskytnutí podpory, byl „naprosto nestandardní“ a „ve srovnání s vyřizováním žádostí jiných subjektů velmi rychlý“. Žalovaný vystavil zmíněné ručitelské prohlášení, aniž by znal výsledek vyhodnocení úvěrové způsobilosti jmenované společnosti a aniž by (v rozporu s čl. 7 výše zmíněné směrnice) byla sjednána smlouva o poskytnutí podpory mezi žalobcem a jmenovanou společností. Protože společnost Catrin-market, spol. s r. o., neplnila splátky úvěru (rozhodnutím Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 8. 1. 1999, č. j. 99 K 57/98-44, byl na její majetek prohlášen konkurz), žalobce na výzvu České spořitelny a. s. zaplatil za jmenovanou společnost z titulu ručení dne 31. 1. 1997 částku 1,177.190,98 Kč a dne 12. 3. 1999 zbývající část dluhu ve výši

32,322.809,02 Kč. Žalobce má za to, že tato „značná“ škoda v celkové výši 33,500.000,- Kč mu vznikla „evidentně“ v přičinné souvislosti s výše popsaným, „minimálně nepřímo úmyslným“ porušením povinností při plnění pracovních úkolů ze strany žalovaného (pro které byl dokonce trestně stíhán a pravomocným rozhodnutím soudu uznán vinným pro trestné činy zneužívání pravomoci veřejného činitele a porušování povinností při správě cizího majetku) a že „s ohledem na charakter způsobené škody žalovaný dle ust. § 179 odst. 3 zák. práce odpovídá za způsobenou škodu v plné výši“.

Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 30. 9. 2002, č. j. 42 C 31/2000-118, žalobě vyhověl a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit soudní poplatky ve výši 500.000,- Kč a žalobci na náhradě nákladů řízení 217.275,- Kč. Ve věci samé dospěl k závěru, že provedenými důkazy bylo prokázáno, že žalovaný, který vykonával u žalobce funkci ředitele, „v rozporu s právními předpisy vztahujícími se k jeho práci“ (Směrnici ministra životního prostředí ČR o poskytování finančních prostředků Státního fondu životního prostředí ČR) a „v rozporu s rozhodnutím ministra životního prostředí ČR ze dne 27. 3. 1996“ vydal ručitelské prohlášení na částku 33,500.000,- Kč ve prospěch České spořitelny a. s., která na tomto základě poskytla společnosti Catrin-market, spol. s r. o., úvěr v celkové výši 35,000.000,- Kč. V důsledku tohoto protiprávního jednání, jímž žalovaný „porušil rovněž ust. § 73 odst. 1 písm. c) a d) zák. práce a ust. § 174 písm. f) zák. práce“, došlo ke „zmenšení hodnoty spravovaného majetku“, neboť „v důsledku žalovaným vydaného ručitelského prohlášení žalobce zaplatil České spořitelně a. s. částku 33,500.000,- Kč, čímž mu vznikla škoda v této výši“, za kterou žalovaný odpovídá podle ustanovení § 172 zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce (dále též jen „zák. práce“). Protože podle názoru soudu prvního stupně „na straně žalovaného je dáno i zavinění“ ve formě eventuálního úmyslu (žalovaný „si byl vědom toho, že jedná příliš rychle, aniž by postupoval podle Statutu a dalších předpisů“, a „musel si být vědom toho, že může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, a přesto byl s touto skutečností srozuměn“), je podle ustanovení § 179 odst. 1 zák. práce „povinen nahradit žalobci skutečnou škodu“ v požadované výši, neboť soud „současně dospěl k závěru, že v daném případě nejsou dány podmínky pro aplikaci ust. § 183 zák. práce pro to, aby náhrada škody byla žalovanému snížena s ohledem na okolnosti případu“.

K odvolání žalovaného Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 18. 3. 2008, č. j. 17 Co 429/2007-370, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně „ve výroku I. ohledně částky 11,166.666,70 Kč s 5% úrokem od 22. 7. 2000 do zaplacení“, „ohledně 5% úroku z částky 11,166.666,70 Kč za dobu do 1. 2. 2000 do 21. 7. 2000“ změnil tento rozsudek tak, že žalobu zamítl, a „ohledně částky 22,333.333,30 Kč s 5% úrokem od 1. 2. 2000 do zaplacení“ a ve výrociích o soudním poplatku a nákladech řízení rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Odvolací soud dospěl k závěru, že v daném případě byly splněny všechny předpoklady odpovědnosti zaměstnance (žalovaného) za škodu podle ustanovení § 172 odst. 1 zák. práce. Ve shodě se soudem prvního stupně dovodil, že žalovaný tím, že vydal prohlášení o ručitelském závazku žalobce ve výši 33,500.000,- Kč za úvěr poskytnutý Českou spořitelnou a. s. společnosti Catrin-market, spol. s r. o., přestože neznal úvěrové vyhodnocení žádosti a věděl, že mezi žalobcem a jmenovanou společností nebyla uzavřena smlouva obsahující podmínky pro poskytnutí podpory, „porušil nejen směrnici, její přílohu a rozhodnutí ministra, ale také ust. § 73 odst. 1 písm. c), d), § 74 písm. f) zák. práce“, a že v přičinné souvislosti s tímto úmyslným protiprávním jednáním žalovaného vznikla žalobci škoda, kterou „tvoří žalovaná částka, kterou žalobce musel v důsledku žalovaným podepsaného ručitelského prohlášení zaplatit“ České spořitelně a. s. To, že se žalovaný dopustil výše popsaného protiprávního jednání (které naplnilo skutkovou podstatu trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele a porušování povinností při správě cizího majetku), vyplývá rovněž z pravomocného výroku rozsudku Okresního soudu pro Prahu 9 ze dne 15. 3. 1999, sp. zn. 4 T 155/98, „ve spojení“ s usnesením Městského soudu v Praze ze dne 21. 9. 1999, sp. zn. 9 To 305/99, „jehož skutkovou a právní částí je soud v občanském soudním řízení vázán (§ 135 odst. 1 o. s. ř.)“, a proto podle názoru odvolacího soudu již o této skutečnosti „nyní nelze pochybovat“. Protože však „podle dosavadních zjištění“ je žalobce jedním ze tří ručitelů za výše zmíněný úvěr společnosti Catrin-market, spol. s r. o., a dosud nebylo pravomocně skončeno řízení, ve kterém žalobce požaduje dvě třetiny žalované částky (tj. 22,333.333,30 Kč) od ostatních spoluručitelů, a tedy „není dosud zřejmé, zda se žalobce tohoto plnění nedočká“, nelze podle názoru odvolacího soudu „ohledně 2/3 uplatněného nároku zatím dovodit, že jde o škodu, za kterou by odpovídal žalovaný“. Škodu, kterou je žalovaný povinen žalobci nahradit v plné výši (§ 179 odst. 2 zák. práce), „představuje za nynějšího stavu zbylá jedna třetina, tedy částka 11,166.666,70 Kč“, ohledně níž – jak odvolací soud zdůraznil – je zřejmé, že žalobce se plnění od dlužníka (Catrin-market, spol. s r. o.), který prošel konkurzním řízením zrušeným pro nedostatek majetku, „nedočká a po někom jiném plnění chtít nemůže“. K námitce žalovaného, že s ohledem na ustanovení § 185 zák. práce nemohla nastat splatnost žalované částky, odvolací soud uvedl, že podle ustálené judikatury se požadovaná náhrada škody stala splatnou do tří dnů ode dne, kdy byla žalovanému doručena do vlastních rukou žaloba podaná v této věci. Jako nedůvodnou odvolací soud odmítl rovněž námitku promlčení vznesenou žalovaným, neboť podle jeho názoru se žalobce mohl dozvědět o tom, že jde o škodu, za kterou odpovídá žalovaný, „až tehdy, když (žalovanou) částku zaplatil a zjistil, že se mu plnění od dlužníka a ručitelů nedostane“, a nikoli – jak dovozuje žalovaný – již na základě pouhého oznámení banky v roce 1996, že uplatňuje svůj nárok vůči žalobci z titulu ručení, neboť – jak odvolací soud zdůraznil – nejdříve ke vzniku škody jako majetkové újmy mohlo na straně žalobce dojít až následným zaplacením příslušných částek (tj. částky 1,177.190,98 Kč dne 31. 1. 1997 a částky 32,322.809,02 Kč dne 12. 3. 1999).

Dovolání žalovaného proti rozsudku odvolacího soudu (do jeho měnicího a potvrzujícího výroku o věci samé) Nejvyšší soud ČR usnesením ze dne 11. 8. 2009, sp. zn. 21 Cdo 3207/2008, odmítl, neboť otázku promlčení uplatněného nároku žalobce na náhradu škody i výkladu ustanovení § 185 zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, posoudil odvolací soud v souladu s judikaturou.

Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 21. 5. 2013, č. j. 42 C 31/2000-624, žalovanému uložil zaplatit žalobci 13,493.452,31 Kč s úrokem z prodlení ve výši 5% ročně od 22. 7. 2000 do zaplacení (výrok I.), „co do zbytku“ žalobu zamítl (výrok II.), a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci na náhradu nákladů řízení 332.353,- Kč k rukám „právního zástupce žalobce“ (výrok III.) a „ČR“ 500.000,- Kč „ve prospěch účtu Obvodního soudu pro Prahu 4“ (výrok IV.). Při posuzování odpovědnosti žalovaného podle ustanovení § 172 odst. 1 zák. práce, porušení povinností spatřoval v tom, že „žalovaný v rozporu se směrnici, její přílohou a rozhodnutím ministra před zpracováním ekonomického hodnocení žádosti firmy Catrin – Market, spol. s r. o., předložil tuto žádost radě s doporučujícím stanoviskem, po schválení ministrem vydal pokyn pro vypracování nového rozhodnutí v němž byla záruka prodloužena na 7 let, ačkoli měla být nejprve s uvedenou firmou uzavřena smlouva obsahující podmínky poskytnutí podpory, vydal ručitelské prohlášení, aniž znal úvěrové vyhodnocení žádosti, přitom věděl, že smlouva mezi žalobcem a předmětnou firmou nebyla uzavřena, tedy žalovaný porušil shora uvedené předpisy, ale také ust. § 73 odst. 1, písm. c), d) a § 74 písm. f) zák. práce“. Dlužník Catrin - Market, spol. s r. o., prošel konkurzním řízením, avšak z tohoto majetku nebyl žalobce uspokojen. Výši škody spatřoval v částce, kterou žalobce musel v důsledku žalovaným podepsaného prohlášení za dlužníka zaplatit, a přičinná souvislost byla dána, neboť bez protiprávního jednání žalovaného by žalobci škoda nevznikla. Zavinění na straně žalovaného vyhodnotil jako úmysl eventuální, neboť žalovaný si byl vědom, že „jedná rychle, aniž by postupoval v souladu s vnitřními

předpisy žalobce, u čehož věděl i to, že může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem a s touto skutečností byl srozuměn"; proto je povinen zaplatit celou škodu. Podmínky pro snížení škody podle ustanovení § 183 zák. práce neshledal. Řízení proti ručitelům A. B. a M. F. již byla pravomocně skončena a žalobce byl vůči A. B. (co do částky 11.166.666,67 Kč) a vůči M. F. (co do částky 1.177.190,98 Kč) neúspěšný. Žalobci však byla vůči M. F. přiznána částka 8.839.877,99 Kč. Ohledně této částky žalobu zamítl, aby „nemohlo dojít ke zdvojení titulů znějících ve prospěch žalobce“.

K odvolání obou účastníků Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 28. 1. 2016, č. j. 17 Co 188/2015 – 754, rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku „o věci samé I.“ ohledně částky 11,166.666,70 Kč s příslušenstvím potvrdil a ohledně částky 2,326.790 Kč s příslušenstvím jej změnil tak, že se žaloba zamítá, v zamítavém výroku „o věci samé II.“ rozsudek soudu prvního stupně potvrdil s tím, že byla zamítnuta žaloba „ohledně částky 8,839.877,99 Kč s příslušenstvím a příslušenství pohledávky z částky 22,333.333,30 Kč ve výši 5% za dobu od 1. 2. 2000 do 21. 7. 2000“; ve výroku „o soudním poplatku IV. a o nákladech řízení III.“ rozsudek soudu prvního stupně zrušil a v tomto rozsahu věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Vyšel z toho, že pohledávka žalobce, směřující proti žalovanému jakožto zaměstnanci, na náhradu škody ve výši 11,166.666,70 Kč s příslušenstvím již byla žalobci pravomocně přiznána. Protože rozsudkem Okresního soudu v Klatovech ze dne 19. 12. 2007, č. j. 7 C 121/2004-225, byla žaloba proti ručitelce A. B. pro pohledávku ve výši 11,166.666,67 Kč ke dni 15. 2. 2008 pravomocně zamítnuta, přechází odpovědnost i za tuto část pohledávky na žalovaného a žaloba je i v tomto rozsahu „bez dalšího“ důvodná. Pohledávka ve výši 11,166.660,70 Kč proti ručiteli M. F. sestávala ze tří částek – 1) z částky 8,839.877,99 Kč „důvodně žalobcem z titulu ručitelského závazku uplatněné a vůči dlužníku pravomocně soudem přiznané“, 2) z částky 1,177.190,98 Kč „důvodně žalobcem uplatněné z titulu ručitelského závazku, avšak pravomocně zamítnuté pro promlčení“ a 3) z částky 1,149.597,70 Kč, již žalobce plnil na smluvní pokutu bez právního důvodu. Ve vztahu k částce 1,149.597,70 Kč nebyl prokázán ručitelský závazek M. F. ani zavinění žalovaného a žaloba není v této části důvodná. Částka 1,177.190,98 Kč, byla v řízení proti M. F. zamítnuta pouze v důsledku vznesené námítky promlčení. Byl to tedy žalobce, kdo opožděným uplatněním pohledávky vůči tomuto ručiteli zavinil, že nedošlo k jejímu uspokojení v této výši, a nelze tak bez dalšího tuto částku požadovat na žalovaném z titulu náhrady škody. Ohledně částky 8,839.877,99 Kč i ohledně příslušenství pohledávky (v zamítavém výroku o věci samé) se žalobce této částky nedomohl výlučně jeho zaviněním, neboť nepodal v zákonné lhůtě návrh na výkon rozhodnutí a nestal se tak ani věřitelem po zemřelém M. F. a nebyl tudíž účasten likvidace dědictví a neměl vliv na rozvrh výtěžku likvidace.

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu („do části výroku I. rozsudku, kterým odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně ohledně vyhovujícího výroku ve věci samé I. ohledně částky 2.326.790,- Kč s příslušenstvím změnil tak, že se žaloba zamítá, a dále do části výroku II. rozsudku, kterým odvolací soud v zamítavém výroku o věci samé II. rozsudek soudu prvního stupně potvrdil s tím, že byla zamítnuta žaloba ohledně částky 8,839.877,99,- Kč s příslušenstvím“) žalobce namítá, že odvolací soud otázku, za jakých podmínek může zaměstnavateli vzniknout škoda, jako jeden z předpokladů odpovědnosti zaměstnance za škodu podle ustanovení § 172 zákoníku práce ve formě nevymahatelné pohledávky, vyřešil v rozporu s judikaturou odvolacího soudu. Ten totiž vychází z toho, že pro závěr o tom, zda se jedná o nevymahatelnou pohledávku, nejsou významné subjektivní představy věřitele o míře jeho úspěšnosti v případném soudním řízení (a následném exekučním řízení) vedeném proti dlužníkovi. Rozhodující z tohoto pohledu je pouze objektivní zjištění, že se oprávněný subjekt (věřitel) skutečně svého práva nedomůže. Ke vzniku škody na straně zaměstnavatele tedy dochází okamžikem, kdy je vzhledem k okolnostem případu nepochybné, že pohledávka za dlužníkem je nevymahatelná, tedy objektivní zjištění, že se věřitel skutečně svého práva nedomůže. Odvolací soud však zcela pominul, že pohledávka žalobce za ručitelem M. F. byla objektivně nevymahatelná, a to pro nedostatek majetku ručitele. Žalobce se proto nemohl domoci této pohledávky za ručitelem výlučně z tohoto důvodu. Navrhl, aby odvolací soud rozsudek odvolacího soudu (v rozsahu napadeném dovoláním) zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný navrhl, aby dovolání žalobce bylo odmítnuto, neboť jím označená právní otázka je formulována „příliš obecně či dokonce nesrozumitelně“ a není tedy zcela zřejmé, jak uvedená právní otázka souvisí s nyní projednávanou věcí.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) dovolání žalobce projednal a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 29. 9. 2017, neboť rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno přede dnem 30. 9. 2017 (srov. Čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony) - dále jen „o. s. ř.“. Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť napadený rozsudek závisí na vyřešení otázky, za jakých podmínek může zaměstnavateli vzniknout škoda, jako jeden z předpokladů odpovědnosti zaměstnance za škodu podle ustanovení § 172 zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, ve formě nevymahatelné pohledávky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, přezkoumal rozsudek odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Dovolatel výslovně napadá rozsudek odvolacího soudu také v části výroku I. rozsudku, kterým odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně ohledně vyhovujícího výroku ve věci samé I. také ohledně částky 1,149.597,70 Kč s příslušenstvím změnil tak, že se žaloba zamítá. V dovolání však v rozporu s ustanovením § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř. není ve vztahu k tomuto napadenému výroku vymezen důvod dovolání, ani uvedeno v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a o. s. ř.). Naopak slovy „S těmito závěry odvolacího soudu, na rozdíl od závěru ohledně pohledávky žalobce ve výši 1,149.597,70 Kč, nelze souhlasit“, dovolatel spíše naznačuje, že tuto část výroku považuje za správnou. Protože v uvedeném rozsahu dovolání trpí vadami, pro něž nelze v dovolacím řízení pokračovat, a tyto vady nebyly dovolatelem v zákonné lhůtě odstraněny (§ 241b odst. 3 o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobce v tomto rozsahu v souladu s ustanovením § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. odmítl.

Projednávanou věc (nastolenou otázku, zda a kdy žalobci vznikla škoda ve formě „nedobytné pohledávky“) je třeba posuzovat i v současné době - vzhledem k tomu, že žalobce se domáhá uspokojení nároku na náhradu škody, která měla vzniknout zaplacením (jako ručitelem) věřiteli za jeho dlužníka dne 31. 1. 1997 a dne 12. 3. 1999 - podle zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, ve znění do 30. 9. 1999, tj. do dne, kdy nabyl účinnosti zákon č. 167/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 9/1991 Sb., o zaměstnanosti a působnosti orgánů České republiky na úseku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (srov. § 364 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce) - dále též jen „zák. práce“.

Podle ustanovení § 172 odst. 1 zák. práce zaměstnanec odpovídá zaměstnavateli za škodu, kterou mu způsobil zaviněným porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním. Zaměstnavatel je povinen prokázat zaměstnancovo zavinění s výjimkou případů uvedených v § 176 a 178 (srov. § 172 odst. 3 zák. práce).

Předpoklady vzniku odpovědnosti zaměstnance vůči zaměstnavateli za škodu způsobenou při plnění pracovních úkolů podle ustanovení § 172 zák. práce tedy jsou porušení pracovních povinností zaměstnancem, vznik škody, příčinná souvislost mezi zaviněným porušením pracovních povinností a vznikem škody a zavinění zaměstnance. Ke vzniku povinnosti k náhradě škody je zapotřebí, aby všechny předpoklady byly splněny současně; chybí-li kterýkoliv z nich, nárok, a tedy ani povinnost k zaplacení, nevzniká. V řízení o náhradu škody podle ustanovení § 172 zák. práce má žalobce (zaměstnavatel) procesní povinnost tvrdit (srov. § 101 odst. 1 o. s. ř.) a posléze i prokázat (srov. § 120 odst. 1 a 3 o. s. ř.) všechny uvedené předpoklady potřebné pro vznik povinnosti k náhradě škody.

Škodou se rozumí újma, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného (tj. majetková újma) a je objektivně vyjádřitelná v penězích. Skutečnou škodou (§ 179 odst. 1 zák. práce) je nastalé zmenšení majetku poškozeného zaměstnavatele. Zaměstnanec, který odpovídá za škodu podle ustanovení § 172 zák. práce, je v zásadě povinen nahradit zaměstnavateli skutečnou škodu, a to v penězích, jestliže škodu neodčiní uvedením v předešlý stav (srov. § 179 odst. 1 zák. práce); pouze byla-li škoda způsobena zaměstnancem úmyslně, může zaměstnavatel požadovat náhradu i jiné škody (srov. § 179 odst. 3 zák. práce).

Skutečnou škodu ve smyslu ustanovení § 179 odst. 1 zák. práce může představovat také splatná pohledávka zaměstnavatele, kterou – vzhledem k okolnostem případu – lze považovat za nevymahatelnou. I v tomto případě lze totiž hovořit o újmě, která nastala (projevila se) v majetkové sféře poškozeného (zaměstnavatele), spočívá ve zmenšení jeho majetkového stavu a je objektivně vyjádřitelná (vyčíslitelná) všeobecným ekvivalentem (penězi), a je tudíž napravitelná, nedochází-li k naturální restituci, především poskytnutím peněz (srov. stanovisko býv. Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 1970, Cpj 87/70, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek ročník 1971, pod poř. č. 55, str. 151, v němž obsažené obecné pojetí škody lze mutatis mutandis vztáhnout i na oblast pracovněprávních vztahů, nebo dovolatelem zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 21 Cdo 480/2007, uveřejněný pod číslem 77/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Zaměstnavateli lze přiznat náhradu škody, jen jestliže mu škoda vznikla nejpozději v době, kdy soud rozhoduje o uplatněném nároku (srov. § 154 odst. 1 o. s. ř.). Nevznikla-li zaměstnavateli do té doby majetková újma vyjádřitelná v penězích, znamená to, že nárok byl uplatněn „předčasně“ a že proto žaloba o náhradu škody musí být bez dalšího zamítnuta.

V judikatuře soudů nejsou žádné pochybnosti o tom, že škoda vzniklá zaměstnavateli může spočívat též v tom, že mu jeho dlužník neuhradí pohledávku z občanskoprávních, obchodních nebo jiných právních vztahů. Ke škodě ovšem nedochází tím, že by dluh odpovídající pohledávce nebyl splněn řádně a včas (do splatnosti), ale teprve tehdy, stala-li se pohledávka - objektivně vzato - nevymahatelnou. Pouze v případě, že se zaměstnavatel nemůže úspěšně domoci uspokojení své pohledávky ani od dlužníka, ani od tzv. náhradního dlužníka z důvodu zajištění pohledávky (samozřejmě jen tehdy, bylo-li zřízeno) nebo od jiných odpovědných osob, lze totiž opodstatněně hovořit o tom, že u zaměstnavatele nastala újma, která se projevuje v jeho majetkové sféře a která je vyjádřitelná v penězích, tedy že zaměstnavateli vznikla škoda (v podobě skutečné nebo jiné škody) – srov. např. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2010, sp. zn. 21 Cdo 2596/2008. Pro závěr o tom, zda se jedná o nevymahatelnou pohledávku, nepochybně nejsou významné subjektivní představy věřitele o míře jeho úspěšnosti v případném soudním řízení (a následném exekučním řízení) vedeném proti dlužníkovi, jak rovněž správně uvádí dovolatel. Rozhodující z tohoto pohledu je pouze objektivní zjištění, že se oprávněný subjekt (věřitel) skutečně svého práva nedomůže. Není proto nezbytné, aby závěr o nedobytnosti pohledávky byl učiněn v soudním řízení proti dlužníkovi, nýbrž pro závěr, že se jedná o nevymahatelnou pohledávku, je rozhodující objektivní zjištění, že se věřitel svého práva skutečně nedomůže.

Škoda spočívající v nedobytnosti pohledávky tak věřiteli nevzniká pouhým uplynutím promlčecí doby, nýbrž okamžikem, kdy je vzhledem k okolnostem případu nepochybně, že dlužník dobrovolně plnit odmítá a neuspokojená pohledávka věřitele je soudně nevymahatelná. To platí jak v případě, že o nároku na plnění promlčené pohledávky neproběhlo vůbec soudní řízení, tak v případě, že pohledávka byla sice po uplynutí promlčecí doby u soudu uplatněna, avšak soud ji nemůže věřiteli přiznat, neboť poté, co dlužník důvodně namítl její promlčení, se stala nevymahatelnou. Závěr, kdy a z jakých důvodů taková situace v konkrétním případě nastala, je otázkou skutkových zjištění. Nenastala-li taková situace již dříve, pak škoda způsobená neuspokojením promlčené pohledávky vzniká v okamžiku, kdy námitka promlčení byla dlužníkem vznesena, a k tomuto okamžiku se váže počátek běhu objektivní promlčecí doby (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3672/2012, uveřejněný pod číslem 64/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 25 Cdo 129/2010, a ze dne 11. 3. 2009, sp. zn. 25 Cdo 948/2007).

Obecné závěry o tom, kdy a za jakých okolností vzniká škoda spočívající v nedobytnosti (nevymahatelnosti) pohledávky, promítnuty do poměrů projednávané věci znamenají, že není významné, že z pohledávky proti M. F. uplatněné z titulu ručitelského závazku byla část ve výši 1,177.190,98 Kč pravomocně zamítnuta pro promlčení (rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 11. 12. 2009, č. j. 12 Co 251/2009-191, ve znění usnesení ze dne 2. 4. 2010, č. j. 12 Co 251/2009-198). Nedobytnost (nevymahatelnost) pohledávky za M. F. totiž vyplývá z výše výtěžku likvidace dědictví po zemřelém ručiteli M. F., jenž činil podle usnesení Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 19. 5. 2014, č. j. 27 D 1088/2012-344, a ze dne 14. 9. 2015, č. j. 27 D 1088/2012-449, částku 151.146,50 Kč. I kdyby žaloba proti M. F. nebyla v uvedené části zamítnuta pro promlčení, byla by tato pohledávka (s výjimkou případného podílu z výtěžku likvidace dědictví) i tak nedobytná pro nedostatek majetku ručitele.

Stejně závěry nutno uplatnit i ve vztahu k částce 8,839.877,99 Kč přiznané žalobci proti M. F. (rovněž rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 11. 12. 2009, č. j. 12 Co 251/2009-191, ve znění usnesení ze dne 2. 4. 2010, č. j. 12 Co 251/2009-198). Jakkoli je správný závěr, že se žalobce svým zaviněním nezúčastnil likvidace dědictví po zemřelém M. F. a neměl tak vliv na rozvrh výtěžku likvidace, sama tato okolnost nedobytnost (nevymahatelnost) části pohledávky za M. F. ve výši 8,839.877,99 Kč nezpůsobuje, neboť by byla i tato část pohledávky (s výjimkou případného podílu z výtěžku likvidace dědictví) stejně nedobytná pro nedostatek majetku ručitele.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu v posouzení otázky vzniku škody zaměstnavateli v případě nevymahatelné (nedobytné) pohledávky (že se žalobce nedomohl svých pohledávek výlučně vlastním zaviněním) není správný. Protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky jej zrušil v napadených výrocích, jimiž byl rozsudek soudu prvního stupně změněn „ve vyhovujícím výroku o věci samé I.“ ohledně částky 1,177.190,98 Kč s příslušenstvím tak, že se žaloba zamítá, a potvrzen „v zamítavém výroku o věci samé II.“ s tím, že byla zamítnuta žaloba „ohledně částky 8,839.877,99 Kč s příslušenstvím“, jakož i v souvisejících výrocích o soudním poplatku a o náhradě nákladů řízení (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil v tomto rozsahu odvolacímu soudu (Městskému soudu v Praze) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný (§ 226 odst. 1 a § 243g odst. 1 část první věty za středníkem o. s. ř.).

V Brně dne 11. ledna 2018

JUDr. Mojmír Putna

předseda senátu

www.nsoud.cz

2018 - MPSV, TREXIMA, spol. s r.o.